

Et 25 års-minne:

Fire års internering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekrysseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

Av Gustav Niebuhr.

Ikke bare at hjemlandet var blitt ribbet for alt, men også befolkningen hadde gitt det siste de hadde til krigens fortsettelse, men til ingen nytte. Kun des om ennu var forsynt med den jordiske mammon, kunde få så noenlunde det de trengte skjønt de måtte betale fantastiske priser. Den store masse var dog avskåret herfra og måtte nøie sig med det lille de fikk på rasjoneringskortene sine. For å bedre livsvilkårene bare en liten brøkkedel, ofret de så det siste som betaling. Om disse tilstander i Tyskland kunde der nok skrives bøker, men jeg nevnte det her bare i forbigående og i forbindelse med den fremgangsmåten de nye 140 mann fra Tyskland viste efterat de bare hadde vært noen dager ombord. Disse hadde hørt hvad som kunde gjøres om til penger og betenkte sig ikke på å tilegne sig forskjellig av skibets inventar for så å selge dette. Lugarene var jo, som i begynnelsen nevnt utstyrt med mahognimøbler og tildels kostbare

speil. Dessuten prima sengklær. I messene bruktes gode kniver, gaffler og skjeer, tallerkener og andre tilhørende servisegreier.

Husker jeg ikke feil, forsvant en natt en hel mahogni vaskeservant fra en annen classes lugar. Dessuten blev mahognirammene rundt sengene og langs veggene tatt av og omdannet til billedrammer, som igjen blev solgt som suvenir iland. Massevis av sengtøi gikk samme veien og alt fikk de solgt for gode penger.

Mest fryktet vi for at de nye skulde bryte sig inn i officer- eller dekksofficersmessen for å ta «vare» på våre sølvserviser, det vil si kaffekanner, suppe- og sausterriner, kniver, skjeer og gaffler som alt sammen var kostbare greier. Dette skjedde heldigvis ikke, og vi kunde avlevere alt ved hjemkomsten.

Men ikke nok med det at de ødela eller stjal alt de kunde komme over ombord, nei, det kom også adskillig ombord som de hadde fått

tak i på land. At alt dette gikk uten noen anmeldelse eller arrestasjoner er mig fremdeles en gåte. På jernbanekaien, hvor vår trafikkbåt «Einar» hadde sin liggeplass når den var i byen, stod aldri tomme fiskekasser i fred, så fremt der var noen som skulde fraktes med Fosenbåtene.

I begynnelsen kunde vi ikke på noen måte bli klok på hvorfor disse kassene skulde skifte eier og hvad de skulde brukes til, men dette fikk vi snart greie på, for i mangel av andre kasser, som de eventuelt måtte kjøpe, blev de stjålne omgjort til proviantkasser og fylt med varer som de kjøpte i byen, tildels for stjålne ting fra «Berlin».

Hele det nye mannskapet kunde man best betegne og sammenligne med en vaskeekte «Newer mind gjeng» fra «The wild West» som gav en opvisning i hvorledes man for ingenting kunde få en hel masse nyttige ting eller varer og en hel del atpå.

Jeg vil nu hermed ikke ha sagt at alle sammen var av samme støpning. Det fantes også noen enkelte som var riktige kjernekarer og fortreffelige kamerater. Disse var det også som omsider bragte de øvrige så noenlunde til fornuft, så det kom mere orden i rekkene og det gikk siden bra.

På dette sted skal jeg dog bemerke at de 140 mann selvfølgelig ikke kunde komme før de som skulde iland, blev avmønstret. Dette skjedde, hvis jeg ikke tar feil, våren 1919.

Imidlertid hadde de menige, efterat de ved omtalte forordning fra den revolusjonære regjering hadde fått pålegg, lastet «Berlin» med store kvanta levnetsmidler og tøyvarer. Det fantes til sist nesten ikke en krok hvor der ikke stod en eller flere kasser stablet op på hverandre. At alt dette utgjorde enorme verdier, både for den som hadde kjøpt og ikke minst for dem varene var bestemt for, behøver vel ikke nevnes. I Tyskland var disse varer ikke å opveie med gull engang og tildels umulig å få.

KAPITEL XXIII. SELVFORPLEINING I DEKKSOFFICERSMESSEN

Hele belegget i denne messen bestod av ialt 16 mann da vi kom til Lofjorden. Av disse var det 10 som hadde rang av kommandørsersjant, men gjorde tjeneste som almindelig dekksofficer.

I et tidligere kapittel er det nevnt at vi hadde vårt eget messestyre, hvoriblandt det var en som sørget for vårt legemlige velbefinnende så vi kunde fortsette med vår tunge tjeneste ombord.

I 1917 begynte jo også her i landet den almindelige prissigning

på alle varer, ikke minst på levnetsmidler som for en stor del ble rasjonert så det blev litt knapt mange hjem. Men eftersom arbeidsfortjenesten steg, gikk den nesten op i op. Vi ombord derimot fikk ikke noe pålegg i lønnen eller mer forpleiningspenger, på hvilken grunn vår matfar efter ankomsten til Lofjorden hadde vært skelig for å komme ut med sine husholdningspenger til oss. Men det verste var at enkelte av de tjenestgjørende dekksofficerer begynte å klage på maten, særlig fordi det var lite. Efter dette sammenkalte messestyret alle medlemmene til et rådsmøte, på hvilken den eldste i vår messe gjorde rede for situasjonen og foreslo selvforpleining på grunn av de klager som var fremkommet. Dette gjaldt ikke middagsmaten som fortsatt skulde være felles. For frokost og aften skulde enhver sørge selv med hensyn til smør, pålegg o. s. v., men kaffe eller te samt brød skulde leveres til messen som vanlig. Der resterende forpleiningspenger, alt så efter fradrag for middag, kaffe og brød, vilde bli utbetalt likt blandt medlemmene.

Efter noen diskusjon blev dette forslag vedtatt og alle fikk fra nå av sine penger utbetalt og måtte forsøke å få disse til å strekke til.

Hvis vi ikke var i stand til det fikk vi vær så god ta av våre egne penger og det hendte rett som det var nettop for de som hadde begynt å klage. Disse hadde med andre ord altså snytt sig selv, som for så vidt var tilpass til dem.

Alle forsøkte jo nu å få mest mulig for minst mulig, men bønderne omkring Lofjorden var heller ikke borte. Også de fulgte tidens gang med hensyn til prisene på

internering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

var speil. Dessuten prima sengklær. I messene bruktes gode kniver, gaffler og skjeer, tallerkener og andre tilhørende servisegreier.

Husker jeg ikke feil, forsvant en natt en hel mahogni vaskeservant fra en annen klassens lugar. Dessuten blev mahognirammene rundt ængene og langs veggene tatt av og omdannet til billedrammer, som igjen blev solgt som suvenir iland. Masseveis av sengetøi gikk samme veien og alt fikk de solgt for gode penger.

Mest fryktet vi for at de nye skulde bryte sig inn i officer- eller dekksofficersmessen for å ta «vare» på våre solvserviser, det vil si kaffekanner, suppe- og sausterinner, kniver, skjeer og gaffler som alt sammen var kostbare greier. Dette skjedde heldigvis ikke, og vi kunde avlevere alt ved hjemkomsten.

Men ikke nok med det at de ødela eller stjal alt de kunde komme over ombord, nei, det kom også adskillig ombord som de hadde fått

tak i på land. At alt dette gikk uten noen anmeldelse eller arrestasjoner er mig fremdeles en gåte. På jernbanekaien, hvor vår trafikkbåt «Einar» hadde sin liggeplass når den var i byen, stod aldri tomme fiskekasser i fred, såfremt der var noen som skulde fraktes med Fosenbåtene.

I begynnelsen kunde vi ikke på noen måte bli klok på hvorfor disse kassene skulde skifte eier og hvad de skulde brukes til, men dette fikk vi snart greie på, for i mangel av andre kasser, som de eventuelt måtte kjøpe, blev de stjålne omgjort til proviantkasser og fylt med varer som de kjøpte i byen, tildels for stjålne ting fra «Berlin».

Hele det nye mannskapet kunde man best betegne og sammenligne med en vaskeekte «Newer mind gjeng» fra «The wild West» som gav en opvisning i hvorledes man for ingenting kunde få en hel masse nyttige ting eller varer og en hel del atpå.

Jeg vil nu hermed ikke ha sagt at alle sammen var av samme støpning. Det fantes også noen enkelte som var riktige kjernekarer og fortreffelige kamerater. Disse var det også som omsider bragte de øvrige så noenlunde til fornuft, så det kom mere orden i rekkene og det gikk siden bra.

På dette sted skal jeg dog bemerke at de 140 mann selvfølgelig ikke kunde komme før de som skulde iland, blev avmønstret. Dette skjedde, hvis jeg ikke tar feil, våren 1919.

Imidlertid hadde de menige, efterat de ved omtalte forordning fra den revolusjonære regjering hadde fått pålegg, lastet «Berlin» med store kvanta levnettsmidler og tøivarer. Det fantes til sist nesten ikke en krok hvor der ikke stod en eller flere kasser stablet op på hverandre. At alt dette utgjorde enorme verdier, både for den som hadde kjøpt og ikke minst for dem varene var bestemt for, behøver vel ikke nevnes. I Tyskland var disse varer ikke å opveie med gull engang og tildels umulig å få.

KAPITEL XXIII. SELVFORPLEINING I DEKKSOFICERSMESSEN

Hele belegget i denne messen bestod av ialt 16 mann da vi kom til Lofjorden. Av disse var det 10 som hadde rang av kommandørsersjant, men gjorde tjeneste som almindelig dekksofficer.

I et tidligere kapitel er det nevnt at vi hadde vårt eget messestyre, hvoriblandt det var en som sørget for vårt legemlige velbefinnende så vi kunde fortsette med vår tunge tjeneste ombord.

I 1917 begynte jo også her i landet den almindelige prissigning

på alle varer, ikke minst på levnettsmidler som for en stor del blev rasjonert så det blev litt knapt i mange hjem. Men eftersom arbeidsfortjenesten steg, gikk det nesten op i op. Vi ombord derimot fikk ikke noe pålegg i lønnen eller mer forpleiningspenger, av hvilken grunn vår matfar efter ankomsten til Lofjorden hadde vanskelig for å komme ut med sine husholdningspenger til oss. Men det verste var at enkelte av de tjenestgjørende dekksoffiserer begynte å klage på maten, særlig fordi det var lite. Efter dette sammenkalt messestyret alle medlemmer til et rådsmøte, på hvilken den eldste i vår messe gjorde rede for situasjonen og foreslo selvforpleining på grunn av de klager som var fremkommet. Dette gjaldt ikke middagsmaten som fortsatt skulde være felles. For frokost og aftens skulde enhver sørge selv med hensyn til smør, pålegg o. s. v., mens kaffe eller te samt brød skulde leveres til messen som vanlig. De resterende forpleiningspenger, altså efter fradrag for middag, kaffe, te og brød, vilde bli utbetalt likt blandt medlemmene.

Efter noen diskusjon blev dette forslag vedtatt og alle fikk fra nu av sine penger utbetalt og måtte forsøke å få disse til å strekke til.

Hvis vi ikke var i stand til det, fikk vi værsgod ta av våre egne penger og det hendte rett som det var nettop for de som hadde begynt å klage. Disse hadde med andre ord altså snytt sig selv, som for så vidt var tilpass til dem.

Alle forsøkte jo nu å få mest mulig for minst mulig, men bønderne omkring Lofjorden var heller ikke borte. Også de fulgte tidens gang med hensyn til prisene på

smør, egg, fleisk, melk o. s. v. og solgte heller sine varer i byen enn til oss.

I kapitlet «Livet i Lofjorden» nevnte jeg blandt annet at en del av mannskapet var høndene behjelpelig med både vår- og slottønn og at heller ikke jeg var redd for å tilby min hjelp, som blev mottatt med glede. Jeg lærte å slå stelte til hersjer, og kjørte høi til låven. Alt dette gjorde jeg dengang uten noen videre beregning, men nærmest av egen interesse og for adspredelsens skyld, og må bemerke at jeg var den eneste fra vår messe. Jeg fikk derfor høre mange spydige bemerkninger, men jeg brydde mig ikke noe videre om disse.

Men nu, da tampen brendte og der var snakk om kjøp av egg, smør o. s. v. fikk jeg det tidobbelt igjen, når jeg kom å spurte om smør og egg, både hos den ene og den annen. Uten bryderi kunde jeg nu, da enhver av oss måtte sørge for sig selv til frokost og aftens, hver uke få til eget bruk så meget smør og så mange egg jeg vilde ha, til meget rimelige priser. Alle de øvrige i messen bønnfalt mig om å skaffe dem litt også, men det gikk ikke, for mer enn et kilo smør og et og et halvt kilo egg pr. uke greide jeg ikke alene og ennu mindre da jeg nokså ofte var i Trondhjem. Dette visste mine leverandører også. Men jeg var nu engang den heldige igjen, mens mine messekamerater trodde at jeg med vilje ikke vilde kjøpe noe til dem. Selv om disse gikk for den forholdsvis lange vei til nærmeste handelsmann, i håp om å få smør og egg billigere enn i byen, blev de skuffet.

(Forts.).